

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1373002/7

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב שלמה שפירא

המערער: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד יוסי נקר ועו"ד רחלי גרינברג)

נגד

המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ טו"ר אלחנן רבינסקי)

הנדון: יישום מאזן הנוחות באיעיכוב ביצוע פסק דין לגירושין נוכח סיכוי הערעור הדלים ועיגון המשיבה ולמרות אייהפיכותם של גירושין וקיומם של צווי הגבלה

החלטה

א. לפני בקשת המערער כי אעיין מחדש בהחלטתי הקודמת שלא להורות על עיכוב ביצוע פסק הדין לגירושין שניתן בעניינם של הצדדים.

מסגרתה ההלכתית והמשפטית של בקשה לעיון מחדש היא "סתירת הדין" וזו אפשרית על פי ההלכה ועל פי תקנות הדיון על יסוד טענות עובדתיות או ראיות חדשות שלא היו לפני בית הדין בעת שהחליט את החלטתו שאת שינויה מבקש המבקש, ותוך שהמבקש מבאר מדוע לא יכול היה להביא את הללו לפני בית הדין טרם נתינת אותה החלטה.

לעומת זאת טענה שתוכנה הוא השגה על קביעותיו של בית הדין כפי שניתנו מעיקרן, על יסוד אותו מסד נתונים שהיה בעת שניתנו, אינה יכולה לבוא בשערי בית הדין אלא במסגרת ערעור, מה שאינו רלוונטי כמובן כשמדובר בהשגה על החלטת בית הדין לערעורים עצמו.

בבקשה שלפני עתה אין המערער מבהיר מה היא לדעתו ולטענתו העובדה או הראיה החדשה, ומן הדין די היה בכך כדי לדחות את בקשתו על הסף ואף לחייבו בהוצאות משפט לטובת אוצר המדינה בגינה. אולם לפני משורת הדין לא נעשה כן וננסה לדלות מתוך דבריו את מה שיכול היה אולי – אם לכך כוונתו – להוות מסד לכאורי לטענה כי ישנן עובדות חדשות שלא היו ידועות קודם לכן:

ב. המערער טוען כי בית הדין קמא השית עליו לאחרונה צווי הגבלה בגין סירובו ליתן גט בהתאם לפסק הדין – מדובר אכן בעובדה חדשה, לא עובדה שנודעה לאחרונה אלא כזו שניתנה לאחרונה, אך מאחר שהאפשרות כי כך יהיה הובאה בחשבון במפורש בהחלטה שדחתה את בקשת עיכוב הביצוע, ואף הובהר בהחלטה כי רשאי יהיה בית הדין האזורי להורות כך, הרי שעובדה זו כשלעצמה ודאי אינה יכולה להיות סיבה לשקול בשנית את שקבעתי בהחלטתי האמורה.

ג. עוד טוען המערער כי מועד הדיון בערעורו נקבע לחודש יוני – יוער כי אולי במקרה אך אולי גם במכוון, כדי להאדיר את הרושם של טענתו, אין הוא מצייין כי מדובר ביומו הראשון של חודש זה – וממילא ימשכו המגבלות שבגין הצווים, בהנחה כמובן שלא ייתן את הגט, כמה חודשים,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עד למועד הדיון, מה שיתברר כפגיעה בלתי-מוצדקת בו אם לבסוף יתקבל ערעורו. כאן אכן מדובר בנתון חדש שכן קביעת מועד הדיון והנפקת ההזמנות (לאחר שהמערער הפקיד ערובה להוצאות וניתנה החלטה המורה לקבוע מועד) הייתה לאחר שניתנה ההחלטה לדחיית הבקשה לעיכוב ביצוע. אלא שכאן עלינו לבחון אם לעובדה חדשה זו עשויה להיות השלכה על שאלת עיכוב הביצוע.

ד. המערער מציין כי זכות הערעור היא זכות חוקתית ומסיק מכך כי אימתן עיכוב ביצוע הוא פגיעה בזכות החוקתית – מסקנה שאינה ברורה כשלעצמה שכן זכות הערעור אינה מחייבת את עיכוב ביצוע ההחלטה המעוררת, אך אם נדון את המערער לכף זכות נוטל לפרש כי כוונתו כי בנסיבות שבהן אימתן הצו לעיכוב ביצוע יאיין את זכות הערעור יראה הוא כפגיעה בזכות הערעור עצמה.

המערער מוסיף ומציין כי לעניין עיכוב ביצוע יש לשקול, כידוע, את מאזן הנוחות, מאזן הכולל מחד גיסא את שאלת סיכויי הערעור ומאידך גיסא את מידת הקושי בהשבת המצב לקדמותו אם יתקבל הערעור, קושי שממנו נגזרת מידת הפגיעה שתיגרם למערער אם לא יעוכב הביצוע. לעניין זה גורס המערער כי מאחר שגירושין הם מעשה בלתי-הפיך הרי שקושי כזה אכן קיים בענייננו במידה המקסימלית, ובהקשר זה טוען הוא כי כשקיים קושי כזה יש להורות על עיכוב הביצוע גם אם הסיכוי שהערעור יתקבל אינו גדול.

טענה זו לפי מהותה היא טענה ערעורית שאין לה מקום בבקשה לעיון מחדש. למרות זאת נעיר עליה גם לגופה ואף כרקע לשייאמר עוד להלן:

המערער עמד כאמור על מרכיביו השונים של מאזן הנוחות, אלא ש'שכח' המערער מרכיב נוסף והוא מידת הפגיעה שתיגרם למשיבה אם אכן יינתן צו עיכוב ביצוע ולבסוף יתברר כי לא הייתה לכך הצדקה שכן הערעור יידחה ואולי אף יימצא כערעור סרק. לענייננו מדובר בפגיעה במשיבה שגם אם לבסוף תקבל גט – אם אכן יידחה הערעור ובהנחה שלאחר מכן ימהר המערער לציית להוראת בית הדין ולתת גט – הרי שמכל מקום עד אז תיוותר ככולה בנישואין שאינם רצויים לה עוד. אכן יש 'קושי' להשיב את המצב לקדמותו לאחר מתן גט, אולם יש 'קושי' גם להחזיר לאישה לאחר דחיית ערעור ואף לאחר מתן הגט את הימים שבהם נותרה ככולה בנישואין שאינם רצויים לה עד אז, לאחר פסק הדין.

'מאזן הנוחות' מחייב אפוא להחזיר למשוואה את שאלת סיכויי הערעור שהמערער ביקש להוציאה מן המשוואה נוכח ה'קושי', שכן כשקיים 'קושי' נגד קושי יש מקום להכרעה בין הקשיים על בסיס שאלת הסיכוי. אכן לבד מכך צריכים אנו לשקול את משמעותו של כל קושי ואת מידת הפגיעה העשויה להיגרם בעטיו לצד זה או לצד האחר.

המערער טוען בצדק כי הגירושין לא יוכלו להתבטל לאחר ביצועם גם אם יתקבל ערעורו, בכך שונה שאלת הגירושין משאלות ממוניות למשל. אולם לכאורה הדברים אינם מדויקים שהרי בסופו של יום גם כשהעניין הנדון בערעור הוא עניין ממוני אין מעשים שנעשו מתבטלים למפרע על ידי קבלת הערעור אלא שהכסף ששולם בהתאם לפסק דין מושב לאחר שהערעור מתקבל. ההקבלה אינה צריכה להיעשות בשאלת הביטול הרטורואקטיבי אלא בשאלת יכולת ההשבה: את הכסף אפשר להשיב, את הנישואין – לא.

כאמור לעיל: לאידך גיסא גם את הימים החולפים ללא יכולת לפתוח פרק חדש בחייה של המשיבה – אין להשיב. ברם אין הוספת מרכיב זה למשוואה ממצה את העניין. לאמור יש להוסיף כי גם האמירה כי את הנישואין אי אפשר להשיב אינה מדויקת לכאורה, שהרי גם לאחר הגירושין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

יוכל המערער לשוב ולבקש את ידה של המשיבה וככל שתתמצה לו יוכל לשאת אותה שנית (המערער לא טען כי כהן הוא ואסור לשאת גרושה...)

אלא מאי? כוונת המערער היא לטעון, ככל הנראה, כי הסיכוי שיוכל להשיב את המשיבה אל חיקו בפועל – נוכח הפירוד שבין הצדדים ונסיבותיו, לרבות הטענות של המשיבה נגדו על חיבוק חיק אחרות ואחרים – הוא אפסי. ככל שלכך כוונתו דומה לכאורה כי הצדק עימו, אלא שכאן הבן שואל: וכי מידת אפסיותו של הסיכוי תלויה בשאלת עיכוב הביצוע של פסק הדין לגירושין או אי-עיכובו, וכי תלויה היא בשאלת מתן הגט או אי-ניתנתו? ככל שקיימת מחלוקת בנוגע לעובדות – אפשר לטעון כי בית הדין אינו יודע את העובדות לאשורן, טעה בקביעתן, טעה במשקל הראיות להן או טעה משפטית בשאלה על אלה ראיות רשאי הוא להסתמך לעניינן ועל אלה אינו רשאי (כדרך שאכן טוען המערער). אך ברור הוא כי הצדדים עצמם יודעים את האמת, ואם אמת זו והידיעה כי ידועה היא למשיבה מביאה את המערער למסקנה כי זו כבר לא תשוב אל חיקו הרי שכמעט באותה מידה של ודאות יש להסיק כי לא תשוב אל חיקו גם אם יתקבל ערעורו. אם כך יהיה אומנם לא יהיה המערער חייב לתת גט למשיבה, אולם התוצאה לא תהיה כי הצדדים ישובו לחיות יחד אלא כי ימשיכו לחיות בפירוד תוך שהמשיבה מעוגנת עד שיעלה רצון מלפני המערער ליתן לה גט או עד שיתווספו עילות חיוב.

נאחז את השור בקרניו' אפוא ונאמר כי אם אכן משוכנע המערער כי גירושין יהיו בלתי הפיכים, היינו כי שום פסק דין – גם אם יבטל את חיובו בגט ואף אם יטהר אותו, במישור של בחינת הראיות והטענות ככל שהללו גלויות לעין בית דין של מטה, מכל אשמה – לא יביא את המשיבה לשוב אליו, קרוב לוודאי שיודע הוא כי כך גם ללא פסק דין, וה'זכות' שהוא נאבק לבל תישלל ממנו – מעבר לזכות הערעור על קביעותיו של בית דין קמא ברובד ההצהרתי, שתוכל להתקיים גם לאחר מתן גט ואינה מצריכה עיכוב ביצוע – היא ה'זכות' לנצל את אי-חיובו בגט, אם יתקבל הערעור, כדי להותיר את המשיבה מעוגנת אליו, אף אם בכל מקרה לא תשוב לחיות עימו.

זקוקים אנו אפוא לשקול במסגרת 'מאזן הנוחות', המצריך כאמור בחינה הן של הסיכויים לפגיעה בצד זה או אחר והן את מידת הפגיעה: (א) את הסיכוי שתיפגע 'זכות' זו של המערער, ככל שיתקבל ערעורו, לעומת הסיכוי שעיכוב הביצוע יביא לפגיעה בזכותה של המשיבה להשתחרר מן הנישואין אליו בהתאם לפסק הדין, ככל שלא יתקבל הערעור; (ב) את חומרת הפגיעה שייפגע המערער מן הפגיעה בזכותו האמורה לעומת חומרת הפגיעה שתיפגע המשיבה מן הפגיעה – ולו הזמנית – בזכות האמורה שלה.

זכות ערעור אכן יש למערער ורשאי הוא לעמוד על ערעורו גם אם קרוב לוודאי שבכל מקרה לא תשוב המשיבה אל חיקו, אולם בנוגע לעיכוב הביצוע: הן בהעמידנו למבחן את סיכויי הערעור והן בהציבנו על כפות המאזניים את חומרת הפגיעה שעשוי להיפגע המערער במישור המעשי ולא רק בנוגע לזכויות עקרוניות ערטילאיות אל מול הפגיעה שעשויה להיפגע המשיבה – המסקנה אחת היא כי אין הצדקה להורות על עיכוב הביצוע.

ה. אכן, משאמרנו את כל זה – ניתנה ראש ונשובה לשאמרנו עוד קודם, כי גם ללא כל האמור הבקשה לעיון מחדש אינה יכולה להיסמך על טענה ערעורית באופיה אלא על הטענה בדבר עובדות חדשות, והעובדה החדשה היא כאמור לעיל הטלת צווי ההגבלה, שכשלעצמה אינה מספיקה לעיון מחדש שכן הובאה בחשבון מראש כאפשרית, אלא שמשולבת עימה עובדת קביעת מועד הדיון בערעור והתוצאה של האפשרות כי יוגבל המערער בצווים אלה למשך כמה חודשים ואם יתקבל ערעורו תימצא הגבלתו למפרע כבלתי-יצודקת.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

משמעות הדברים היא כי בפן המשפטי פורמלי אכן מבוקש עיכוב ביצוע פסק הדין לגירושין, אבל בפן התכליתי מה שמבקש המערער הוא לעכב את ביצוע צווי ההגבלה, אלא שמאחר שהערעור אינו על הטלתם – וגם טענות המערער אינן כי הללו אינם מוצדקים גם אם פסק הדין צודק הוא אלא כי פסק הדין אינו צודק וממילא אין להם יסוד (ועל כן כנראה אינו מגיש ערעור נפרד על ההחלטה להטילם) – הרי שהדרך שבה מבוקש עיכוב הצווים היא בקשה לעיכוב פסק הדין לגירושין שעליו הם נשענים.

הדברים נאמרים בזיקה לאמור לעיל, לאמור:

סבור אולי המערער כי במסגרת מאזן הנוחות יש לקבוע כי הפגיעה שייפגע הוא שלא בצדק מן הצווים המדוברים, אם לבסוף יתקבל ערעורו, במשך הזמן שבו יחולו הצווים עד לקבלת הערעור עולה על זו שתיפגע המשיבה מאי־השתתם עליו וממילא מאי־קבלת הגט – שהרי ברור מדבריו שאין בכוונתו ליתן את הגט גם ללא הצווים האמורים, וכך לפחות עד להכרעה בערעור – גם אם יידחה הערעור, לפחות עד למועד דחייתו של הערעור; ולחילופין כי כך יש לקבוע אם נוסף למשוואה את המרכיב של סיכויי הערעור.

לעניין הבקשה לעיון מחדש על בסיס עובדות חדשות המשמעות היא כי מבקש המערער לטעון כי גם אם בנוגע לפרק זמן קצר של פגיעה כאמור בו לעומת פגיעה כאמור במשיבה קבענו כי המאזן נוטה לכיוון של אי־עיכוב הביצוע, הרי שמשנראה כי פרק הזמן שייארך עד להכרעה בערעור גדול יותר – משתנה המאזן.

טענה זו אינה ברורה דיה, שהרי לכאורה כשם שהפגיעה במערער גדלה כך גדלה באותו יחס הפגיעה במשיבה, אבל ייתכן שמבקש הוא לשכנענו כי לא כך הדבר וכי הפגיעה בו מתעצמת בשל התארכות הזמן ובזיקה לטיב ההגבלות שהוטלו עליו יותר משמתעצמת הפגיעה שלאידך גיסא במשיבה בשל אותה התארכות זמן.

כך או כך, נראה מהותם של הבקשה לעיכוב ביצוע ושל הטיעון העומד מאחוריה ברורה עתה יותר משהייתה ברורה קודם לכן.

ו. הדברים עומדים גם בזיקה לדבריו של בג"ץ שאומנם דחה את עתירת המערער נגד החלטתי אך העיר כי במסגרת השיקולים אם להיעתר לבקשת עיכוב ביצוע אם לאו יש לבחון בנוגע למאזן הנוחות את הפגיעה שייפגע כל צד מהצדדים ממתן או מאי־מתן הצו לעיכוב ביצוע מתוך הנחה שעד לדיון בערעור יקיים המערער – אם לא יינתן צו כאמור – את שהורה עליו בית דין קמא, ולא לבחון את הפגיעות האפשריות על בסיס האפשרות כי בין כך ובין כך לא יציית המערער להוראת בית דין קמא, אלא שאם יינתן צו עיכוב ביצוע לא ילקה בשל כך ואם לא יינתן – עשוי הוא ללקות בינתיים בצווי הגבלה.

אמירתו של בג"ץ נכונה היא אולי ברובד התיאורטי: ערכאה שיפוטית צריכה להניח כי הצדדים יקיימו את הוראותיה שלה ושל הערכאה שתחתיה ולבחון על בסיס הנחה זו את הפגיעה במערער שתיווצר בשל כך, אם לבסוף יתקבל ערעור. אולם ברובד המעשי הפגיעה המשמעותית במערער – גם אם יתקבל ערעורו – אינה אלא אחת משתיים: או אובדן ה'זכות' לנצל את אי־חיובו בגט ולעגן בפועל את המשיבה אף שגם אם לא יהיה מחויב בגט אין סיכוי ממשי שתשוב לחיקו, ועל כל פנים לא סיכוי הגדול במידה משמעותית מהסיכוי שתשוב אליו גם לאחר גט, ולעניין זה הסיכוי הקלוש (בשל סיכויי הדלים לכאורה של הערעור) לפגיעה בזכות מפקפקת זו אינו מצדיק עיכוב ביצוע והגדלת הסיכוי שבשלו אכן יימנע המערער מלקיים את הוראת בית הדין קמא וליתן את הגט, לפחות עד להכרעה בערעור, מה שיפגע כמובן במשיבה; או נזקם של צווי ההגבלה בתקופה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שבה יחולו, שגם הוא, לדעתי – ובוודאי לאחר הוראתי בהחלטה קודמת כי לעת עתה לא יוכל בית הדין קמא לשקול את אכיפת הגט באמצעות מאסר – אינו מצדיק את עיכוב הביצוע שיפגע לאידך גיסא במשיבה.

אוסף ואעיר כי עצם הגשת הבקשה לעיכוב ביצוע כשהטענות שעליה היא נשענת הן הטענות לעניין צווי ההגבלה ומשך הזמן שבו יחולו הללו לכאורה על המערער מלמדת כי אף הוא – שלא כבג"ץ שעליו מבקש הוא להסתמך – אינו מטיל את כובד המשקל על עיכוב הביצוע של פסק הדין לגירושין כשלעצמו, היינו על הרובד המופשט של חיוב הגירושין ועל ההנחה כי ציית דינא הוא ומאזן הנוחות יושפע מקיומו של החיוב על יסוד ההנחה כי אם לא יעוכב – יבוצע, אלא על עיכובם של צווי ההגבלה, היינו על הרובד המעשי של הפגיעה בו בשל איקיום פסק הדין ועל יסוד ההנחה כי אכן אין הוא מתעתד לקיימו, בין שנורה על עיכובו ובין שלא נורה כן, לפחות עד לדיון בערעור.

ז. ומכל מקום, ככל שמבקש המערער כי נעיינ מחדש ונשוב לשקול את הדברים הרי שבקשתו היא בקשה שמשמעותה היא או כי נשקול שמא בשל הטלת הצווים והתארכות התקופה הצפויה שבה יחולו כאמור השתנה המאזן או כי למרות כל האמור טוען הוא כי ציית דינא הוא וכי אם אך לא נורה על עיכוב ביצוע ימלא אחר הוראת בית הדין קמא גם ללא צווי ההגבלה ואף למרות כל האמור סבור הוא כי כל עוד לא ייתן גט יש סיכוי כי תשוב המשיבה אל חיקו אך לא כך אם יתננו, אף אם יתקבל הערעור, וממילא אם לא ניתן צו עיכוב ביצוע ימצא הוא ניזוק אם לבסוף יתקבל ערעורו.

נוכח כל האמור לעיל נוטה אני לפקפק מאוד בבקשה שזו משמעותה. אולם נכון אני להרים את הכפפה תוך אתגורו של המערער מאידך גיסא כדלהלן:

ימציא המערער ערובה בת 50,000 ש"ח שתופקד בקופת בית הדין ובכפוף לה תישקל בקשת עיכוב הביצוע לאחר שתינתן למשיבה אפשרות להגיב לבקשה. ככל שאכן נחליט על עיכוב הביצוע יעוכבו ממילא גם צווי ההגבלה שהשית בית הדין קמא על המערער. אולם אם יידחה הערעור:

1. יחולט מחצית מן הסכום האמור באופן מיידי לטובת המשיבה בשל הפגיעה שיפגע בה עיכוב הביצוע ועיכובו, ממילא, של הגט עצמו עד להכרעה בערעור – פגיעה שהיא תוצאה של בקשתו של המערער להורות על עיכוב ביצוע כדי למנוע פגיעה בו שלדעתו גדולה יותר.

2. מאחר שהטיעון הוא כי המערער מצידו ציית דינא, ורק בשל ערעורו וההנחה כי יש סיכוי שיתקבל נמנע הוא עד עתה ומעתה ואילך עד להכרעה בערעור מלידת את הגט, ובשל כך מבקש הוא את עיכוב הביצוע כדי להימנע מפגיעה שתיווצר אם ייתן את הגט ולבסוף יתקבל ערעורו – פגיעה שקיומה מבוסס על ההנחה כי ציית דינא הוא ועל הקביעה העקרונית כי עיכוב ביצוע צריך להישקל לאורה של הנחה כזו, כדברי בג"ץ – הרי שבזאת ייבחן המערער: אם מיידי לאחר דחיית הערעור, אם יידחה כאמור, ייתן את הגט, הרי שאמת דיבר בטענה זו, אך אם ימאן לתת את הגט מיידי הרי שיוברר הדבר למפרע כי מראש הייתה הטענה האמורה שעליה נשענה הבקשה לעיכוב ביצוע טענת סרק, ולפיכך תחולט לטובת המשיבה גם מחציתו השנייה של הסכום האמור.

למען הסר ספק יובהר כי אין מדובר בפיצוי נזיקי בגין עיכוב הגט ועיגון כשלעצמו או במעין קנס שנועד להבטיח את נתינתו במועד ולאוכפה (אף כי ייתכן שבפועל תובטח זו במידה מסוימת כתוצאה משנית של ההוראה האמורה) אלא בערובה לכנות דברי המערער מחד גיסא ובאיזון הפגיעות ההדדיות במסגרת מאזן הנוחות גרידא כדי להצדיק את האפשרות להטיית המאזן אל עבר עיכוב הביצוע

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

באמצעות פיצוי מוסכם ומופקד מראש על העיכוב שברשות, על בסיס צו עיכוב ביצוע, כבקשת המערער, מאידך גיסא.

ח. בין כך ובין כך תבחן מזכירות בית הדין אם קיימת אפשרות להקדים את מועד הדיון בערעור כדי למנוע ככל האפשר כל פגיעה מיותרת במי מהצדדים.

יוער כי נוכח טענת המערער להיותו ציית דינא מחד גיסא, לכאורה, ולפגיעה בזכויותיו בשל קיומם של צווי הגבלה עד למועד הדיון בערעור (כשגלומה בכך ההנחה כי לאחר מכן יתייתרו הללו או משום שהערעור יתקבל או משום שהמערער יקיים את פסק הדין מייד בלעדיהם) – ראוי היה שיבקש את הקדמת הדיון במקום לבקש את עיכוב הביצוע.

ט. החלטה זו מותרת בפרסום בכפוף להשמטת פרטיהם המזהים של הצדדים.

ניתן ביום ט"ז באדר התשפ"ג (9.3.2023).

הרב שלמה שפירא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה